

บทที่ 1

แรงงาน กำลังแรงงาน และเศรษฐศาสตร์แรงงาน

เนื้อหา

1. ความหมายของแรงงาน
2. ความหมายของกำลังแรงงาน
3. คำนิยามของกำลังแรงงานในประเทศไทย
4. อัตราการเข้ามีส่วนร่วมในกำลังแรงงาน
5. ความสำคัญของแรงงาน
6. ความหมายของเศรษฐศาสตร์แรงงาน
7. ลักษณะที่สำคัญบางประการของเศรษฐกิจในระบบอุตสาหกรรม

สาระสำคัญ

1. ความหมายของแรงงาน อาจพิจารณาได้ทั้งความหมายกว้างและความหมายแคบ ในความหมายกว้าง หมายถึงการกระทำของมนุษย์ในการผลิต การแจกจ่ายสินค้าและบริการที่ก่อให้เกิดผลทางเศรษฐกิจ โดยผู้ดำเนินการจะได้รับค่าตอบแทนในการกระทำนั้น ๆ เช่น เงินเดือน ค่าจ้าง และกำไร เป็นต้น แต่ถ้าพิจารณาในความหมายแคบ จะหมายถึงชนชั้นแรงงาน ซึ่งคือผู้ทำงานโดยได้รับผลตอบแทนในรูปค่าจ้างเท่านั้น และมักจะมีรายได้ต่ำ

2. กำลังแรงงาน หมายถึง บุคคลที่อยู่ในวัยทำงาน สามารถเสนอขายแรงงานในตลาดแรงงานในอัตราค่าจ้างระดับต่าง ๆ โดยไม่คำนึงถึงว่ามีงานทำอยู่แล้ว หรือกำลังหางานทำ เพราะว่างงาน หรือหยุดหางานทำชั่วคราว เพราะป่วย

3. คำนิยามกำลังแรงงานในประเทศไทย หมายถึง บุคคลที่อายุ 13 ปีขึ้นไป ซึ่งในสัปดาห์แห่งการสำรวจเป็นผู้มีงานทำและไม่มีการว่างงาน

4. อัตราการมีส่วนร่วมในกำลังแรงงาน หมายถึง อัตราส่วนระหว่างจำนวนผู้อยู่ในกำลังแรงงาน กับจำนวนประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 13 ปีขึ้นไป และถ้าต้องการหาอัตราการเข้ามาในกำลังแรงงานในช่วงอายุใดอายุหนึ่งนั้นก็คือ การหาอัตราส่วนระหว่างจำนวนผู้ที่มีอายุในช่วงนั้นที่อยู่ในกำลังแรงงานกับจำนวนประชากรที่อยู่ในช่วงอายุนั้นทั้งหมด

5. ความสำคัญของแรงงาน พิจารณาทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ในด้านเศรษฐกิจ แรงงานมีความสำคัญในฐานะที่เป็นทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค ในด้านการเมืองแรงงานสามารถรวมตัวเป็นกลุ่มในรูปแบบสหภาพแรงงาน เพื่อเป็นพลังต่อรองและในด้านสังคม เนื่องจากการอยู่รวมกันของแรงงานเป็นสังคม ดังนั้นจึงก่อให้เกิดกิจกรรมทางด้านสังคมในรูปแบบต่าง ๆ

6. ความหมายของเศรษฐศาสตร์แรงงาน หมายถึงการศึกษาถึงเรื่องการจัดทรัพยากรมนุษย์หรือแรงงาน เพื่อใช้ไปในทางต่าง ๆ ในการผลิตสินค้าและบริการเพื่อสนองความต้องการของมนุษย์ ดังนั้นการศึกษาเศรษฐศาสตร์แรงงานจึงเป็นการศึกษาเรื่องการทำงานและผลตอบแทนจากการทำงานในตลาดแรงงาน

7. ลักษณะที่สำคัญบางประการของเศรษฐกิจในระบบอุตสาหกรรม เช่น รูปแบบการจ้างงาน แรงงานส่วนใหญ่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม การผลิตเป็นแบบ Capital Intensive มีการแบ่งงานกันทำ ลักษณะของงานที่ทำจะอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ข้อบังคับต่าง ๆ ซึ่งแตกต่างไปจากเศรษฐกิจระบบเกษตรกรรม ซึ่งมีอิสระ ไม่มีกฎเกณฑ์ข้อบังคับ

จุดประสงค์

หลังจากศึกษาเรื่องราวในบทนี้แล้ว นักเรียนสามารถ

1. อธิบายความหมายของแรงงานได้ทั้งในความหมายที่กว้างและแคบ
2. อธิบายความหมายของกำลังแรงงาน
3. อธิบายความหมายของกำลังแรงงานในประเทศไทย
4. คำนวณหาค่าอัตราค่าจ้างที่มีส่วนร่วมในกำลังแรงงาน
5. อธิบายความสำคัญของแรงงานทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม
6. อธิบายความหมายของเศรษฐศาสตร์แรงงาน
7. อธิบายลักษณะบางประการของเศรษฐกิจในระบบอุตสาหกรรมได้

1. ความหมายของแรงงาน

คำว่า "แรงงาน" มีความหมายหลายประการ ถ้าพิจารณาอย่างกว้าง ๆ หมายถึง การกระทำของมนุษย์ในการผลิต และในการแจกจ่ายสินค้า และบริการ ที่ก่อให้เกิดผลทางเศรษฐกิจ โดยผู้ดำเนินการจะได้รับค่าตอบแทนในการกระทำนั้น ๆ ซึ่งตามความหมายนี้ เป็นการมองแรงงานในฐานะปัจจัยการผลิตร่วมกับปัจจัยทุนและที่ดิน และแสดงให้เห็นว่าไม่ว่าใครก็ตามที่ทำงานตั้งแต่ระดับสูงสุดจนถึงระดับต่ำสุด เช่น นายกรัฐมนตรี ผู้จัดการ กรรมกร โดยบุคคลเหล่านี้ใช้กำลังกายและกำลังความคิด และได้รับผลตอบแทนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น เงินเดือน ค่าจ้าง ค่าไร เป็นต้น ก็จัดว่าเป็นแรงงานทั้งสิ้น

ถ้าพิจารณาในอีกความหมายหนึ่งซึ่งแคบกว่า แรงงานจะหมายถึง **ชนชั้นแรงงาน** ซึ่งคือ ผู้ที่ทำงานโดยได้รับผลตอบแทนในรูปค่าจ้างเท่านั้น และไม่รวมถึงผู้ที่มีส่วนในการผลิตอื่น ๆ เช่น ผู้ทำงานส่วนตัว และนักวิชาชีพทั้งหลาย ดังนั้น ตามความหมายนี้ แรงงานจะได้แก่บุคคลที่เสนอขายแรงงานให้คนอื่นหรือองค์การธุรกิจ และต้องปฏิบัติตามคำสั่งของหัวหน้าและมักจะเป็นบุคคลที่รายได้ต่ำ ความหมายนี้มักใช้เพื่อพิจารณาเกี่ยวกับเรื่องสภาพแรงงาน

ในที่นี้ การพิจารณาเรื่องแรงงานจะพิจารณาในความหมายอย่างกว้าง ๆ โดยรวมถึงบุคคลทุกคนที่มีส่วนในการผลิตเป็นหลัก

2. ความหมายของกำลังแรงงาน

มนุษย์ทุกคนมีชีวิตจิตใจ มีแรงงานกายและสมองติดตัวมาแต่เกิด แต่ก็ไม่สามารถใช้แรงงานของทุกคนให้เกิดประโยชน์ในการผลิต การให้บริการได้ทั้งหมด คนพิการ คนชราและผู้ที่อยู่ในวัยเรียน คนเหล่านี้ย่อมไม่อาจมีส่วนในการสร้างผลผลิตที่แท้จริงได้ ดังนั้น ในด้านเศรษฐกิจจึงแบ่งคนออกเป็น 2 ประเภท คือ

- 2.1 ผู้ที่ทำงานในเชิงเศรษฐกิจหรือผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงาน (Labor force)
- 2.2 ผู้ที่ไม่ทำงานในเชิงเศรษฐกิจหรือผู้ที่อยู่นอกกำลังแรงงาน (Non Labor force)

ในประเภทแรก หมายถึง คนทั้งหมดที่อยู่ในวัยทำงาน ที่ทำงาน หรือคิดทำการงานโดยหวังผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ ด้วยเหตุนี้ผู้ที่ทำงานในเชิงเศรษฐกิจ จึงนับรวมถึงแค่กรรมกร เสมียน ภารโรง ครู ทนายความ ตลอดจนถึงผู้อำนวยการ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ ทั้งนายจ้างและลูกจ้าง นอกจากนี้ยังรวมถึงคนที่คิดทำงาน เช่น คนว่างงาน กำลังหางานทำอยู่ แต่ยังไม่สามารถหางานได้ด้วย ในประเทศสหรัฐอเมริกาได้กำหนดผู้ที่อยู่ในวัยทำงาน คือ บุคคลที่อายุ 16 ปีขึ้นไป สำหรับประเทศไทยตามคำนิยามของสำนักงานสถิติแห่งชาติ หมายถึงบุคคลที่อายุ 13 ปีขึ้นไป

เราอาจให้ความหมายของกำลังแรงงานไว้ว่า กำลังแรงงาน คือ บุคคลที่อยู่ในวัยทำงาน (จากคำนิยามของสำนักงานสถิติแห่งชาติ คือบุคคลที่อายุ 13 ปีขึ้นไป) ซึ่งสามารถเสนอขายแรงงานใน

ตลาดแรงงานในอัตราค่าจ้างระดับต่าง ๆ กัน โดยไม่คำนึงถึงว่ามีงานทำอยู่แล้ว หรือกำลังหางานทำ เพราะว่างงาน หรือหยุดหางานทำชั่วคราวเพราะป่วย หรือเพราะเหตุอื่น ๆ

ในประเภทที่ 2 คือ บุคคลที่อยู่นอกกำลังแรงงาน หมายถึง บุคคลที่มีลักษณะต่าง ๆ เช่น บุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 13 ปี นักเรียน คนชรา และคนพิการที่ทำงานไม่ได้ แม่บ้าน อาชญากร พระ นักโทษ เป็นต้น แต่สำหรับคนพิการที่ทำงานได้นั้น จะถือว่าเป็นกำลังแรงงาน

3. คำนิยามของกำลังแรงงานในประเทศไทย

สำนักงานสถิติแห่งชาติได้ทำการสำรวจและได้ให้คำนิยามเกี่ยวกับบุคคลที่อยู่ในกำลังแรงงาน และนอกกำลังแรงงาน ดังนี้

3.1 กำลังแรงงานรวม ประกอบด้วยผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงานปัจจุบันและผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงานที่รอดูฤดูกาล

3.2 กำลังแรงงานปัจจุบัน หมายถึงบุคคลที่มีอายุ 13 ปีขึ้นไป ซึ่งในสัปดาห์แห่งการสำรวจมีงานทำและไม่มีงานทำ

1. ผู้มีงานทำ ได้แก่บุคคลที่อายุ 13 ปีขึ้นไป ซึ่งในสัปดาห์แห่งการสำรวจเป็นผู้ที่

ก. ทำงานอย่างน้อย 1 ชั่วโมง โดยได้รับค่าจ้าง เงินเดือน ผลกำไร เงินปันผล หรือค่าตอบแทนที่มีลักษณะอย่างอื่น สำหรับผลงานที่ทำ เป็นเงินสดหรือสิ่งของหรือ

ข. ไม่ได้ทำงานเลย แต่ยังคงมีตำแหน่งหน้าที่การงาน ธุรกิจ ไร่นาเกษตรของตนเอง ได้หยุดงานชั่วคราว เนื่องจากเจ็บป่วย หรือบาดเจ็บ หยุดพักผ่อน สถานที่ทำงานปิด ดินฟ้าอากาศไม่อำนวย นอกฤดูกาล หรือ ด้วยเหตุผลอื่น ๆ เช่น การปิดที่ทำงานชั่วคราว โดยไม่คำนึงว่าจะได้รับค่าจ้างจากนายจ้างในระหว่างที่ไม่ได้ทำงานหรือไม่ก็ตาม จะต้องมีกำหนดว่า ภายใน 30 วัน นับจากวันที่สถานที่ทำงานปิดจะ ได้กลับมาทำงาน ณ สถานที่ทำงานนั้นอีกหรือ

ค. ทำงานอย่างน้อย 1 ชั่วโมง โดยไม่ได้รับค่าจ้างในวิสาหกิจหรือไร่นาเกษตรของหัวหน้าครัวเรือน หรือของสมาชิกในครัวเรือน

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ผู้มีงานทำ หมายถึงผู้ที่อายุ 13 ปีขึ้นไป ทำงานอย่างน้อย 1 ชั่วโมง โดยได้รับผลตอบแทนจากการทำงานนั้น ๆ หรือ ทำงานอย่างน้อย 1 ชั่วโมง โดยไม่ได้รับค่าจ้างหรือผลตอบแทนจากการทำงานถ้ากิจการดังกล่าวเป็นของสมาชิกในครัวเรือน หรือหยุดทำงานชั่วคราวเนื่องจากสาเหตุต่าง ๆ แต่จะมีตำแหน่งงานและหน้าที่อยู่

2. ผู้ไม่มีงานทำ ได้แก่บุคคลที่อายุ 13 ปีขึ้นไป ซึ่งในสัปดาห์แห่งการสำรวจไม่ได้ทำงานใด ๆ เลยแม้แต่ 1 ชั่วโมง ไม่มีงานทำ ไม่มีธุรกิจหรือไร่นาเกษตรของตนเอง แต่พร้อมที่จะทำงาน ซึ่งหมายถึงบุคคลที่หางานทำอยู่ภายใน 30 วันนับถึงวันแจงนับหรือ ไม่ได้ทำงานทำเนื่องจากเจ็บป่วย

หรือไม่ได้ทำงานทำเพราะคิดว่าหางานที่เหมาะสมกับตนไม่ได้ รอที่จะเริ่มงานใหม่ รอฤดูกาล หรือมีเหตุผลอื่น ๆ

สรุป ผู้ไม่มีงานทำ หมายถึงบุคคลที่มีอายุ 13 ปีขึ้นไป ไม่ได้ทำงานไม่มีกิจการของตนเอง อาจจะไม่ทำงานทำอยู่ หรือไม่ได้ทำงานทำเนื่องจากเจ็บป่วยหรืออื่น ๆ แต่พร้อมที่จะทำงาน

3.3 กำลังแรงงานที่รอฤดูกาล หมายถึงบุคคลที่มีอายุ 13 ปีขึ้นไป ซึ่งในสัปดาห์แห่งการสำรวจ เป็นผู้ที่ไม่เข้าข่ายนิยามของผู้มีงานทำหรือไม่มีงานทำ แต่เป็นผู้รอฤดูกาลที่เหมาะสมเพื่อที่จะทำงาน และเป็นบุคคลตามปกติจะทำงานโดยไม่ได้สิ่งตอบแทนในไร่นาเกษตร หรือธุรกิจ ซึ่งทำกิจกรรมตามฤดูกาล โดยมีหัวหน้าครัวเรือนหรือสมาชิกคนอื่น ๆ ในครัวเรือนเป็นเจ้าของหรือผู้ดำเนินการ

สรุป กำลังแรงงานที่รอฤดูกาล คือบุคคลที่มีอายุ 13 ปีขึ้นไป ไม่ได้ทำงาน, ไม่ได้หางานและไม่พร้อมที่จะทำงาน แต่รองานตามฤดูกาล ซึ่งเป็นงานของสมาชิกในครัวเรือน

3.4 นอกกำลังแรงงานหรือผู้ที่ไม่อยู่ในกำลังแรงงาน หมายถึงบุคคลที่ไม่เข้าข่าย นิยามของผู้มีงานทำและไม่มีงานทำ และกำลังแรงงานที่รอฤดูกาล ซึ่งได้แก่

1. บุคคลซึ่งในสัปดาห์แห่งการสำรวจมีอายุต่ำกว่า 13 ปี
2. บุคคลซึ่งในระหว่างสัปดาห์แห่งการสำรวจที่มีอายุ 13 ปีขึ้นไป แต่ไม่ได้ทำงาน

และไม่พร้อมที่จะทำงาน เนื่องจากเป็นผู้ที่

ก. ทำงานบ้าน

ข. เรียนหนังสือ

ค. ยังเด็กเกินไป (อายุน้อยกว่า 15 ปี) หรือชราภาพ (มีอายุเกิน 60 ปี)

ง. ไม่สามารถทำงานได้ เนื่องจากพิการทางร่างกายหรือจิตใจหรือเจ็บป่วย เรื้อรัง

จ. ไม่สมัครใจทำงาน

ฉ. ทำงานโดยไม่ได้รับค่าจ้าง ผลกำไร ส่วนแบ่ง หรือสิ่งตอบแทนอื่น ๆ ให้แก่

บุคคลซึ่งไม่ได้เป็นสมาชิกในครัวเรือนเดียวกัน

ช. ทำงานให้แก่องค์กร หรือสถาบันการกุศลต่าง ๆ โดยไม่ได้รับค่าจ้าง ผลกำไร ส่วนแบ่ง หรือสิ่งตอบแทนอย่างใด

ซ. ไม่พร้อมที่จะทำงาน เนื่องจากเหตุผลอื่น ๆ

สรุป บุคคลที่อยู่นอกกำลังแรงงาน คือบุคคลที่อายุต่ำกว่า 13 ปี หรือบุคคลที่อายุ 13 ปีขึ้นไป ซึ่งไม่พร้อมที่จะทำงานด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น (แต่ไม่ใช่เพื่อรอฤดูกาล)

จากการสำรวจภาวะการทำงานของประชากรทั่วราชอาณาจักรรอบที่ 3 สิงหาคม 2541 พบว่ามีจำนวนประชากรทั่วประเทศในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2541 ประมาณ 61.2 ล้านคน ในจำนวนนี้มีผู้ที่มีอายุ 13 ปีขึ้นไป ประมาณ 47.3 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 77.8 และเป็นผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงานรวมประมาณ 33.4 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 54.5 ซึ่งเป็นบุคคลที่อยู่ในกำลังแรงงานปัจจุบัน ประมาณ 33.3

ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 54.3 และเป็นบุคคลที่อยู่ในกำลังแรงงานที่รอดูดูกาล จำนวน ประมาณ 76,900 คน คิดเป็นร้อยละ 0.1

ในจำนวนผู้อยู่ในกำลังแรงงานปัจจุบัน เป็นผู้ที่มีงานทำจำนวนประมาณ 32.1 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 52.5 และผู้ไม่มีงานทำกำลังหางานทำอยู่ และพร้อมที่จะทำงานประมาณ 1.1 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 1.9 สำหรับผู้ที่ไม่พร้อมจะทำงานเนื่องจากรอดูดูกาลหรือที่เรียกว่ากำลังแรงงานที่รอดูดูกาล ซึ่งมีจำนวนน้อยมากคือเพียงร้อยละ 0.1 นั้น ทั้งนี้ เนื่องจากในการสำรวจรอบที่ 3 เดือนสิงหาคม ซึ่งเป็นช่วงฤดูการเพาะปลูก ซึ่งคิดกับการสำรวจในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2541 ซึ่งเป็นช่วงนอกฤดูการเพาะปลูกมีกำลังแรงงานที่รอดูดูกาลสูงถึงประมาณ 1.3 ล้านคน

สำหรับผู้ที่ไม่อยู่ในกำลังแรงงานซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ กลุ่มที่มีอายุ 13 ปีขึ้นไป กับกลุ่มที่มีอายุต่ำกว่า 13 ปี กลุ่มแรกมีประมาณ 13.9 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 22.7 ของประชากรรวม หรือร้อยละ 29.4 ของผู้ที่มีอายุ 13 ปีขึ้นไป สำหรับกลุ่มที่มีอายุต่ำกว่า 13 ปี มีอยู่ประมาณ 14 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 22.8 ของประชากรทั้งหมด สำหรับผู้ที่อายุ 13 ปีขึ้นไป ที่อยู่นอกกำลังแรงงานทั้งหมดที่มีอยู่ประมาณ 13.9 ล้านคนนั้น ประมาณ 5.9 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 9.7 เป็นนักเรียน และเป็นแม่บ้านประมาณ 3.6 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 5.9 ดังแสดงใน ตารางที่ 1.1

ตารางที่ 1.1 จำนวนและอัตราร้อยละ ของประชากรทั่วประเทศจำแนกตามสถานภาพแรงงานและเพศ
ในปี พ.ศ. 2541

สถานภาพแรงงาน	ชาย		หญิง		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ยกรวม	30,554.3	100	30,694.0	100	61,248.4	100
กำลังแรงงานรวม	18,327.4	60	15,025.5	49.0	33,352.9	54.5
1. กำลังแรงงานปัจจุบัน	18,292.1	59.9	14,983.8	48.8	33,275.9	54.3
1.1 ผู้มีงานทำ	17,666.8	57.8	14,471.1	47.1	32,138.0	52.5
1) ทำงาน	17,213.1	56.3	14,247.8	46.4	31,460.9	51.4
2) มีงานประจำแต่ไม่ได้ทำงาน	453.7	1.5	223.2	0.7	667.0	1.1
1.2 ผู้ไม่มีงานทำ	625.2	2.0	512.7	1.7	1,137.9	1.9
1) หางานทำ	313.5	1.0	162.7	0.5	476.2	0.8
2) ไม่หางานทำแต่พร้อมจะทำงาน	311.6	1.0	350.0	1.1	661.6	1.1
2. กำลังแรงงานที่รอฤดูกาล	35.2	0.1	41.7	0.1	76.9	0.1
ไม่อยู่ในกำลังแรงงานอายุ 13 ปีขึ้นไป	5,145.6	16.8	8,767.2	28.6	13,912.9	22.7
1) ทำงานบ้าน	77.7	0.3	3,512.0	11.4	3,589.7	5.9
2) เรียนหนังสือ	2,945.9	9.6	2,966.6	9.7	5,912.5	9.7
3) ยังเด็ก ขรา ไม่สามารถทำงานได้	1,665.9	5.5	1,957.8	6.4	3,623.7	5.9
4) อื่น ๆ	456.0	1.5	330.8	1.1	786.8	1.3
อายุต่ำกว่า 13 ปี	7,081.3	23.2	6,901.2	22.5	13,982.5	22.8

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ รายงานผลการสำรวจภาวะการทำงานของประชากรที่วราชอาณาจักร
รอบ 3 (สิงหาคม 2541) สำนักนายกรัฐมนตรื ตารางที่ 1 หน้า 16

4. อัตราการมีส่วนร่วมในกำลังแรงงาน (Labor Force Participation Rate)

คือการพิจารณาความน่าจะเป็นหรือโอกาสของผู้ที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในกำลังแรงงาน ดังนั้น การหาอัตราการเข้ามามีส่วนร่วมในกำลังแรงงาน คือ อัตราส่วนระหว่างผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงาน กับจำนวนประชากรที่มีอายุ 13 ปีขึ้นไป ซึ่งสามารถเขียนเป็นสูตรได้ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{อัตราการเข้ามามีส่วนร่วมในกำลังแรงงาน} &= \frac{\text{ผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงาน}}{\text{ประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 13 ปีขึ้นไป}} \\ \text{ถ้าทำเป็นเปอร์เซ็นต์ จะได้} &= \frac{\text{ผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงาน}}{\text{ประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 13 ปีขึ้นไป}} \times 100 \end{aligned}$$

ถ้าต้องการหาอัตราการเข้ามามีส่วนร่วมในกำลังแรงงานในแต่ละช่วงอายุ ก็สามารถทำได้จากความน่าจะเป็นของผู้เข้ามามีส่วนร่วมในกำลังแรงงานของคนในแต่ละช่วงอายุ ซึ่งหมายความว่า คนในแต่ละช่วงอายุ มีอยู่ที่เปอร์เซ็นต์ที่อยู่ในกำลังแรงงาน สามารถเสนอขายแรงงานในตลาดแรงงานได้ เช่น ถ้าต้องการหาอัตราการเข้ามามีส่วนร่วมในกำลังแรงงานของคนที่อยู่ในช่วงอายุ 25-29 ปี จะหาได้ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{อัตราการเข้ามามีส่วนร่วมในกำลังแรงงาน} &= \frac{\text{ผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงานอายุระหว่าง 25-29 ปี}}{\text{ประชากรที่มีอายุ 25-29 ปีทั้งหมด}} \\ \text{(ที่มีอายุระหว่าง 25-29 ปี)} & \end{aligned}$$

จากการสำรวจอัตราการเข้ามามีส่วนร่วมในกำลังแรงงาน ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ในปี 2541 พบว่าอัตราการเข้ามามีส่วนร่วมในกำลังแรงงานของเพศชายสูงกว่าเพศหญิงทุกภาค และอัตราการเข้ามามีส่วนร่วมในกำลังแรงงานทั้งเพศชายและเพศหญิงมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ในช่วงอายุที่สูงขึ้น และลดลงในช่วงอายุที่สูงกว่า 50 ปี ในทุกภาค ยกเว้นเขตกรุงเทพมหานคร ที่อัตราการเข้ามามีส่วนร่วมในกำลังแรงงานทั้งเพศชายและเพศหญิงมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ในช่วงอายุที่สูงขึ้น แต่ลดลงในช่วงอายุที่สูงกว่า 40 ปีขึ้นไป และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างภาคต่าง ๆ พบว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีอัตราการเข้ามามีส่วนร่วมในกำลังแรงงานมากที่สุด คือชายร้อยละ 80.5 และหญิงร้อยละ 64.9 และอัตราการเข้ามามีส่วนร่วมในกำลังแรงงานในเขตกรุงเทพมหานคร น้อยที่สุดคือ ชายร้อยละ 73.7 และหญิงร้อยละ 60.0 ดังแสดงในตารางที่ 1.2

ตารางที่ 1.2 อัตราการมีส่วนร่วมในกำลังแรงงาน จำแนกตามอายุ เพศ ภาค ในปี 2541

หน่วยเป็นร้อยละ

อายุ	ทั่วราชอาณาจักร		กรุงเทพมหานคร		ภาคกลาง		ภาคเหนือ		ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ		ภาคใต้	
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง
รวม	78.1	63.2	73.7	60.0	76.9	61.9	78.2	64.4	80.5	64.9	77.9	62.5
13-14	10.2	8.7	3.6	1.8	5.2	3.2	4.5	2.7	15.8	16.2	13.8	9.7
15-19	41.3	33.4	26.0	29.7	37.8	30.4	39.0	28.1	49.5	41.7	40.3	26.4
20-24	82.2	69.3	64.5	61.2	80.6	72.6	86.5	70.5	88.2	70.6	80.6	67.8
25-29	95.0	80.8	92.7	83.0	96.0	83.1	94.7	83.1	95.0	78.1	96.4	77.4
30-34	97.5	83.6	99.1	79.7	96.2	83.1	97.0	86.2	97.6	84.7	98.7	82.9
35-39	97.6	82.9	97.5	81.1	97.3	79.6	97.5	86.7	97.7	84.4	98.0	81.4
40-49	97.4	83.0	96.3	74.0	96.7	80.0	97.5	86.5	98.0	84.6	98.5	89.1
50-59	93.0	68.8	85.3	54.1	91.4	64.0	92.7	73.1	95.9	73.2	94.9	73.0
60ขึ้นไป	44.3	23.6	23.1	13.4	40.8	23.4	44.0	23.8	52.2	25.2	49.4	28.7

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ รายงานผลการสำรวจภาวะการทำงานของประชากรทั่วราชอาณาจักร รอบที่ 3 (สิงหาคม 2541) สำนักนายกรัฐมนตรี ตารางที่ 3 หน้า 18

เมื่อพิจารณาอัตราการเข้ามามีส่วนร่วมในกำลังแรงงาน จำแนกตามสถานภาพการสมรสพบว่า ผู้ชายที่สมรสแล้วมีส่วนร่วมในกำลังแรงงานสูงที่สุดในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาลถึงร้อยละ 88.1 และร้อยละ 91.8 ตามลำดับ และผู้ชายที่เป็นหม้ายเข้ามามีส่วนร่วมในกำลังแรงงานต่ำสุดทั้งในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาล คือร้อยละ 37.5 และ 39.2 ตามลำดับ ในขณะที่ผู้หญิงที่มีสถานภาพการสมรส หย่า มีส่วนร่วมในกำลังแรงงานสูงสุดทั้งในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาล ถึงร้อยละ 86.3 และ ร้อยละ 81.9 ตามลำดับ ส่วนผู้หญิงที่เป็นหม้ายเข้ามามีส่วนร่วมในกำลังแรงงานต่ำสุดทั้งในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาล ถึงร้อยละ 31.1 และร้อยละ 37.4 ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 1.3

เมื่อพิจารณาอัตราการเข้ามามีส่วนร่วมในกำลังแรงงาน จำแนกตามระดับการศึกษา เพศ และเขตการปกครอง พบว่า ผู้เข้ามามีส่วนร่วมในกำลังแรงงานส่วนใหญ่ จะเป็นผู้สำเร็จการศึกษาในระดับประถมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษา ผิดหลักสูตร แต่ผู้สำเร็จการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาและอา

ชีวิตศึกษามีอัตราการเข้ามามีส่วนร่วมในกำลังแรงงานค่อนข้างน้อย เนื่องจากมีความสนใจและมีโอกาสในการศึกษาต่อมากกว่าระดับการศึกษาอื่น ๆ ดังแสดงในตารางที่ 1.4

ตารางที่ 1.3 อัตราการเข้ามามีส่วนร่วมในกำลังแรงงาน จำแนกตามสถานภาพสมรส เพศ และ เขตการปกครอง พ.ศ. 2541

(หน่วย : ร้อยละ)

เขตการปกครอง และเพศ	รวม	สถานภาพสมรส				
		โสด	สมรส	หม้าย	หย่า	แยกกันอยู่
โดยรวม	73.6	61.7	82.4	36.6	82.7	79.8
ชาย	81.5	65.7	91.1	38.9	81.7	86.8
หญิง	65.8	56.6	73.7	36.1	83.1	76.7
ในเขตเทศบาล	68.5	60.4	77.3	32.2	83.7	77.3
ชาย	76.0	59.1	88.1	37.5	77.8	80.3
หญิง	61.6	61.7	65.7	31.1	86.3	75.8
นอกเขตเทศบาล	75.0	62.3	83.6	37.7	82.3	80.9
ชาย	83.0	67.9	91.8	39.2	83.1	89.6
หญิง	67.0	54.0	75.5	37.4	81.9	77.0

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ รายงานผลการสำรวจภาวะการทำงานของประชากรที่ราชอาณาจักร
รอบที่ 3 (สิงหาคม 2541) สำนักนายกรัฐมนตรื ตารางที่ 4 หน้า 19

ตารางที่ 1.4 อัตราการเข้ามามีส่วนร่วมในกำลังแรงงาน จำแนกตามระดับการศึกษา เพศ และ
เขตการปกครอง พ.ศ. 2541

(หน่วย : ร้อยละ)

ระดับการศึกษา	ในเขตเทศบาล			นอกเขตเทศบาล		
	รวม	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง
- ต่ำกว่าประถมศึกษาหรือ ไม่มีการศึกษา	38.5	54.0	32.0	51.1	63.2	44.4
- ประถมศึกษาคอนต้น	68.4	81.9	58.2	80.8	88.2	73.6
- ประถมศึกษาคอนปลาย	63.6	69.2	58.1	68.6	75.2	61.5
- มัธยมศึกษาตอนต้น	64.8	71.6	56.6	63.3	71.8	52.2
- มัธยมศึกษาตอนปลาย	50.7	58.3	42.7	76.2	83.7	66.8
- อาชีวศึกษา	51.5	52.9	49.6	45.0	50.7	37.7
- มหาวิทยาลัย						
สายวิชาการ	89.9	91.4	88.4	95.1	96.3	93.8
สายวิชาชีพชั้นสูง	84.2	89.3	78.2	88.0	91.0	82.9
- พักหัดครู	79.2	78.8	79.5	87.7	88.2	87.4
- อาชีวศึกษาระยะสั้นและ อื่น ๆ	64.1	82.9	55.8	50.4	43.5	71.4
- ไม่ทราบ	62.5	56.7	70.0	92.2	95.5	87.9

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ รายงานผลการสำรวจภาวะการทำงานของประชากรที่วราชอาณาจักร
รอบที่ 3 (สิงหาคม 2541) สำนักนายกรัฐมนตรี ตารางที่ 5 หน้า 20

5. ความสำคัญของแรงงาน

เนื่องจากแรงงานมีความสำคัญต่อประเทศหลายด้าน ในที่นี้จึงจะได้แยกพิจารณาความสำคัญออกเป็น 3 ด้านที่สำคัญคือ ทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม

5.1 ทางด้านเศรษฐกิจ แรงงานเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญ ที่ก่อให้เกิดการผลิตสินค้าและบริการเพื่อสนองความต้องการของสังคม ดังนั้นในการตัดสินใจใด ๆ เกี่ยวกับแรงงานจึงต้องกระทำอย่างรอบคอบ เพราะถ้าใช้แรงงานไปในทางที่ไม่เหมาะสมหรือไม่มีการพัฒนาแรงงานให้มีคุณภาพดีเท่าที่ควรแล้ว จะมีผลกระทบต่อภาวะเศรษฐกิจของประเทศ ในทางตรงข้ามถ้าแรงงานได้รับการจัดสรรอย่างถูกต้อง และมีการพัฒนาแรงงานอย่างดีแล้ว แรงงานก็จะกลายมาเป็นแรงงานฝีมือที่ทำให้ผลผลิตของประเทศเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว

แรงงานนอกจากจะเป็นผู้ผลิตแล้ว แรงงานยังเป็นผู้บริโภคสินค้าและบริการอีกด้วย

5.2 ทางด้านการเมือง จากการศึกษาที่แรงงานรวมกลุ่มกันเป็น สหภาพแรงงาน ทำให้แรงงานอาจรวมตัวกันจนมีพลังบีบบังคับรัฐบาลและรัฐสภาให้ออกกฎหมายที่เป็นประโยชน์แก่คนงานได้ เช่น กฎหมายค่าจ้างขั้นต่ำ กฎหมายคุ้มครองแรงงาน กฎหมายกำหนดชั่วโมงทำงานและสวัสดิการต่าง ๆ เป็นต้น นอกจากนี้ยังอาจสร้างอิทธิพลทางการเมือง โดยการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งที่เป็นมิตรกับคนงานให้เป็นสมาชิกรัฐสภา โดยการรณรงค์หาเสียงให้ สิ่งต่างๆเหล่านี้เป็นนโยบายทั่วไปของสหภาพแรงงานในสหรัฐอเมริกา ส่วนในประเทศอังกฤษ ได้มีการจัดตั้งเป็นพรรคแรงงาน (Labor party) เพื่อให้คนงานได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทน และได้จัดตั้งรัฐบาลเพื่อจะได้หาผลประโยชน์ให้แก่แรงงานเต็มที่

5.3 ทางด้านสังคม การที่คนเรายู่รวมกันเป็นสังคม มักจะทำให้เกิดกิจกรรมทางสังคม เช่น โรงเรียน สนามเด็กเล่น ที่พักผ่อนหย่อนใจ ฯลฯ ในการที่อยู่รวมกันนี้ย่อมมีปัญหาเกิดขึ้น ดังนั้นคนงานจะเป็นแรงผลักดันให้รัฐบาลแก้ไขปัญหาดังกล่าว เช่น ปัญหาการขาดแคลนที่อยู่อาศัย ปัญหาโรคภัยไข้เจ็บมิโรงพยาบาลไม่เพียงพอ เป็นต้น

จากความสำคัญของแรงงานดังกล่าวข้างต้นนั้น จะเห็นว่าถ้าใช้แรงงานไปในทางที่ถูกต้องไม่ว่าจะเป็นในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองก็จะมีผลทำให้ประเทศเจริญก้าวหน้า ดังนั้นรัฐบาลจึงควรเข้าไปแทรกแซง เพื่อให้การใช้แรงงานมีระเบียบวินัยและไม่ให้ใช้พลังงานไปในด้านการทำลาย ในประเทศสหรัฐอเมริกาและในหลายประเทศมีกระทรวงแรงงานเป็นผู้ควบคุมพลังแรงงาน สำหรับประเทศไทย มีกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม เป็นผู้ควบคุมดูแล

6. ความหมายของเศรษฐศาสตร์แรงงาน

เศรษฐศาสตร์แรงงาน เป็นแขนงหนึ่งของวิชาเศรษฐศาสตร์ ที่ศึกษาถึงเรื่องของมนุษย์ การจัดสรรทรัพยากรมนุษย์หรือแรงงาน เพื่อใช้ในทางต่าง ๆ ในการผลิตสินค้าและบริการเพื่อสนอง

ความต้องการของมนุษย์ ดังนั้นการศึกษาเศรษฐศาสตร์แรงงานเป็นการศึกษาเรื่องการทำงานและผล
ตอบแทนจากการทำงานในตลาดแรงงาน โดยศึกษาถึงพฤติกรรมของนายจ้างและลูกจ้างที่มีต่อค่าจ้าง
ราคาสินค้า ค่าไร และสภาพการทำงาน เป็นต้น

ในการวิเคราะห์เศรษฐศาสตร์ จะพิจารณาภายใต้ข้อสมมติว่า มีความหายาก (Scarcity)
และความมีเหตุผล (Rational)

ความหายาก (Scarcity) หมายความว่ามนุษย์และสังคมไม่สามารถที่จะมีทรัพยากรตาม
ที่ต้องการได้ ทรัพยากรที่มีอยู่เมื่อนำไปใช้เพื่อวัตถุประสงค์อย่างหนึ่งแล้วก็ไม่สามารถนำไปใช้
เพื่อประโยชน์ในทางอื่น ๆ ได้ ตัวอย่างเช่น ถ้ารัฐบาลมีค่าใช้จ่ายจำนวนหนึ่ง ถ้าเขานำเงินจำนวนนี้ไป
จ้างคนทำถนนแล้วก็ไม่สามารถจ้างคนมาสร้างสนามบินได้

ความมีเหตุผล (Rational) ในด้านแรงงานคือ การตัดสินใจจะเลือกทำงานของแรงงาน
จะต้องเลือกภายใต้ข้อสมมติว่าได้รับความพอใจสูงสุด (Maximize Utility) ภายใต้ข้อจำกัดของ
ทรัพยากรที่มีอยู่ ซึ่งความพอใจดังกล่าว อาจพิจารณาผลตอบแทนทั้งในรูปที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัว
เงิน สำหรับในด้านนายจ้าง หรือ หน่วยผลิต (Firms) จะต้องจ้างงานโดยมีเป้าหมายเพื่อกำไรสูงสุด
(Maximize Profit)

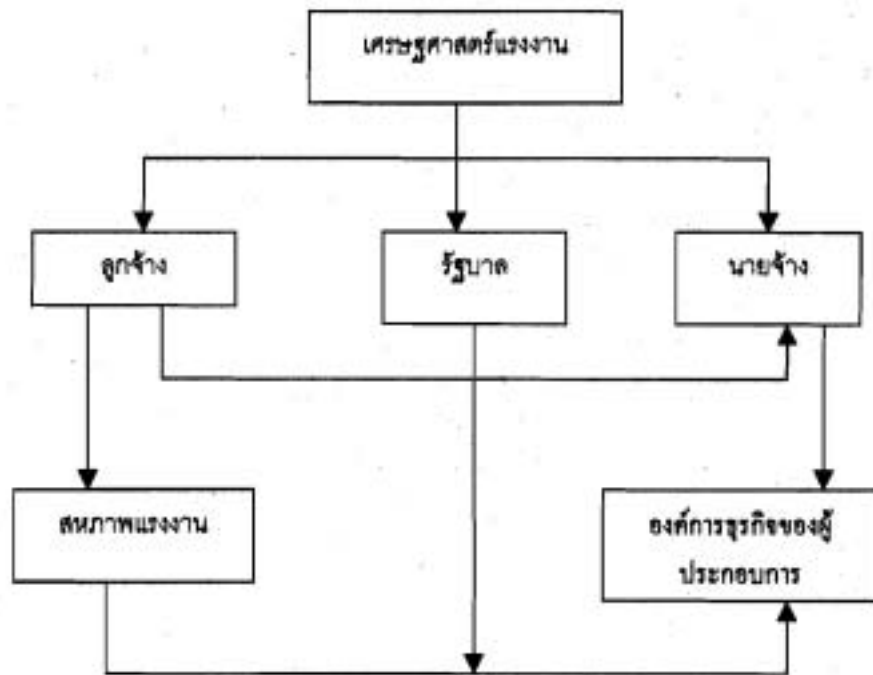
ดังนั้นการปรับตัวของลูกจ้างและนายจ้าง ก็เพื่อให้เกิดความพอใจสูงสุดและกำไรสูง
สุดนั่นเอง จากเป้าหมายของนายจ้างและลูกจ้างที่แตกต่างกันทำให้การจ้างงานอาจมีปัญหาทางด้านแรง
งานเกิดขึ้น เช่น ปัญหาทางด้านกำหนดค่าจ้าง ชั่วโมงทำงาน สภาพการทำงาน การว่างงาน และการ
ขัดแย้งระหว่างลูกจ้างกับนายจ้าง เป็นต้น

ดังนั้นเศรษฐศาสตร์แรงงานจึงต้องศึกษาเรื่องพฤติกรรมของนายจ้างและพฤติกรรม
ของลูกจ้างในรูปของอุปสงค์และอุปทานของแรงงาน ในเรื่องอัตราค่าจ้างต้องศึกษาว่าอะไรเป็นตัว
กำหนดค่าจ้างในระบบเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงค่าจ้างมีผลกระทบต่อนายจ้างลูกจ้าง และระบบ
เศรษฐกิจโดยส่วนรวมอย่างไร ในด้านชั่วโมงทำงานมีปัญหาว่าชั่วโมงทำงานที่เหมาะสมเป็นอย่างไร
สภาพการทำงานควรมีการปรับปรุงอย่างไร ในด้านการว่างงานก็มีปัญหาว่าอะไรเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิด
การว่างงาน และจะแก้ไขปัญหการว่างงานได้อย่างไร ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับตลาดแรงงาน ในด้านข้อขัด
แย้งระหว่างลูกจ้างกับนายจ้าง มีวิธีการอย่างไรที่จะแก้ไขข้อขัดแย้งดังกล่าว สภาพแรงงานและสมาคม
นายจ้างมีบทบาทอย่างไร รัฐบาลมีบทบาทอย่างไรในขบวนการแรงงานดังกล่าว

อาจกล่าวได้ว่า การจ้างงาน เป็นหัวใจของวิชาเศรษฐศาสตร์แรงงานเพราะเป็นการ
แสดงออกถึงการใช้แรงงาน และชี้ให้เห็นถึงระดับรายได้ของแรงงานที่แสดงถึงอำนาจซื้อและมาตรฐาน
การครองชีพของแรงงาน ตลอดจนชี้ให้เห็นถึงขนาดและอำนาจการผลิตด้วย

นอกจากนี้วิชาเศรษฐศาสตร์แรงงานยังเกี่ยวพันไปถึงแรงงานสัมพันธ์ ซึ่งความ
สัมพันธ์ระหว่างลูกจ้างกับนายจ้าง ความสัมพันธ์ระหว่างลูกจ้างด้วยกัน ซึ่งรวมตัวเป็นสหภาพแรงงาน

เพื่อต่อรองค่าจ้างเป็นสำคัญ ความสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างด้วยกัน ซึ่งรวมตัวกันเป็นสมาคมนายจ้าง จุดประสงค์เพื่อปกป้องผลประโยชน์ของตน และจากความสัมพันธ์อันเป็นความสัมพันธ์ระดับชาติ ซึ่งรัฐบาลต้องเข้ามายุ่งเกี่ยว ฉะนั้น องค์ประกอบของเศรษฐศาสตร์แรงงานจึงต้องพาดพิงถึงบุคคล 3 ฝ่ายด้วยกันคือ ลูกจ้าง นายจ้าง และรัฐบาล

1. **ลูกจ้างหรือคนงาน** ซึ่งรวมกันเป็นสหภาพแรงงาน มีพลังที่จะบังคับนายจ้างได้พอสมควร ทำหน้าที่เจรจาต่อรองร่วมกับฝ่ายนายจ้าง

2. **นายจ้างหรือฝ่ายจัดการ** ซึ่งเป็นผู้บริหารงานของบริษัท รวมทั้งฝ่ายบริหารงานบุคคลซึ่งทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับคนงาน แต่อยู่คนละฝ่ายกับคนงาน ฝ่ายนี้จะคอยดำเนินเรื่องเกี่ยวกับคนงานให้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ มีสวัสดิการเหมาะสม พยายามไม่ให้เกิดข้อขัดแย้ง หรือถ้าเกิดก็หาทางระงับข้อขัดแย้งนั้นเสีย

3. **รัฐบาล** เป็นฝ่ายคนกลาง คอยให้ความยุติธรรมของทั้ง 2 ฝ่าย รักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม ออกกฎหมายระเบียบข้อบังคับ และคอยตรวจตราให้เป็นไปตามกฎหมายในกรณีที่เกิดข้อพิพาทแรงงานรัฐบาลจะต้องเป็นคนกลางคอยเข้าไปไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนั้น

วิชาเศรษฐศาสตร์แรงงาน มีการเรียนอย่างกว้างขวางในประเทศอุตสาหกรรม เช่น อังกฤษและสหรัฐอเมริกา เป็นต้น เพราะเป็นสิ่งที่เขาได้เห็นกันอยู่ในชีวิตประจำวันของเขา เพราะคนงานส่วนใหญ่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม มีการก่อตั้งสหภาพแรงงาน ดังนั้น วิชานี้จึงมุ่งศึกษาไปทาง

ด้านสภาพแรงงาน เช่น ประวัติและทฤษฎีของสภาพแรงงาน การเจรจาต่อรอง การระงับข้อพิพาทแรงงาน ซึ่งขาดข้อร้องทุกข์ เป็นต้น

สำหรับประเทศเกษตรกรรมหรือประเทศกำลังพัฒนา แรงงานส่วนใหญ่ยังเป็นเกษตรกรและทำธุรกิจส่วนตัว ซึ่งกิจการนั้นมักจะทำกันในครอบครัว มีคนงานทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมน้อย การรวมตัวกันจัดตั้งเป็นสหภาพแรงงานทำได้ยากและไม่ค่อยจำเป็น ถึงแม้ว่าจะมีปัญหาระงงานเกิดขึ้น แต่เป็นปัญหาของชนกลุ่มน้อยของประเทศ ดังนั้น การศึกษาวิชาเศรษฐศาสตร์แรงงานจึงยังไม่เป็นที่แพร่หลายเท่าที่ควร

7. ลักษณะที่สำคัญบางประการของเศรษฐกิจในระบบอุตสาหกรรม

แม้ว่าประเทศอุตสาหกรรมในปัจจุบันมีความแตกต่างกันในขนาด สภาพดินฟ้าอากาศ ลักษณะทางภูมิศาสตร์ ภาษา จารีตประเพณี และรูปแบบการปกครอง แต่ปัญหาด้านแรงงานจะเปลี่ยนจากครอบครัวมาสู่โรงงานอุตสาหกรรมในลักษณะ

7.1 รูปแบบของการจ้างงาน (The pattern of employment) กำลังแรงงานส่วนมากถูกจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม กิจการก่อสร้าง สาธารณูปโภค ข้าราชการ ส่วนทางด้านสาขาเกษตรเป็นอันดับรอง ลักษณะของเศรษฐกิจถูกกำหนดโดยหน่วยผลิตขนาดใหญ่ซึ่งจ้างแรงงานจำนวนมาก และเป็นลักษณะการผลิตแบบ Capital Intensive มีการแบ่งงานกันทำพวกแรงงานระดับสูงมักมีความก้าวหน้าเร็วกว่าระดับต่ำ

เราอาจแบ่งกลุ่มแรงงานของสังคมอุตสาหกรรมได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. ทำงานอยู่ในสำนักงาน (White Collar Segment) เช่น ครู ข้าราชการ เสมียน ต้องใช้สมอง ลักษณะของการว่าจ้างประเภทนี้ ว่าจ้างเป็นแบบเงินเดือน เสถียรภาพของการว่าจ้างแรงงานจึงสูงและมั่นคงกว่าแรงงานประเภทกรรมกรหรือคนงาน พวกนี้มีปัญหาน้อยมาก

2. ทำงานด้วยกำลังกาย (Blue Collar Segment) เช่น กรรมกรเหมืองแร่ กรรมกรตามโรงงาน เป็นแรงงานที่ใช้กำลังกาย การว่าจ้างแรงงานอาจจะเป็นรายชั่วโมง รายวัน หรือรายชิ้น แรงงานประเภทนี้ไม่ค่อยมีเสถียรภาพในการว่าจ้างแรงงาน

7.2 ระดับผลผลิตและรายได้ การผลิตในรูป Capital Intensive ใช้กับเทคโนโลยีสมัยใหม่ ทำให้ผลผลิตต่อคนงานสูงขึ้น และมีผลทำให้รายได้ที่แท้จริงและมาตรฐานการครองชีพของคนงานสูงขึ้น เมื่อเทียบกับประเทศด้อยพัฒนาแล้ว สิ่งเหล่านี้ยังเป็นสิ่งที่ยากจะเกิดขึ้นได้

7.3 เกี่ยวกับสถานสภาพของลูกจ้าง ในการเปลี่ยนแปลงจากอาชีพอิสระมาสู่การทำงานทำโดยได้รับผลตอบแทนในรูปค่าจ้างนั้น ถึงแม้ว่าแรงงานจะมีอิสระในการที่จะหางานทำ ซึ่งเขาคิดว่าดีสำหรับตัวเอง แต่ในการทำงานเพื่อที่จะได้รับรายได้ในรูปค่าจ้างนั้นจะมีอิสระลดลง เพราะแรงงานต้องทำงานตามที่กำหนดไว้ ซึ่งอาจจะอยู่ในรูปของเวลา สภาพการทำงาน วัตถุและเครื่องมือเครื่องใช้

นอกจากนี้แรงงานยังอยู่ภายใต้ความควบคุมตั้งแต่ระดับแรกจนถึงระดับสูงสุด ซึ่งคิดกับชาวนาซึ่งจะมีอิสระหลังจากพันธสัญญาผ่านไปแล้ว

7.4 ปัญหาเกี่ยวกับการบริหาร และข้อบังคับในการปฏิบัติงาน แรงงานใหม่ ๆ ที่เข้ามาในอุตสาหกรรมนั้นมีบ่อยครั้งที่พบว่า เป็นการยากที่จะยอมรับกฎข้อบังคับซึ่งเขาไม่ได้เป็นผู้สร้าง ดังนั้นในขั้นแรกของระบบอุตสาหกรรมอาจทำให้เกิดความไม่สงบในโรงงานเกิดการต่อต้านของแรงงาน การขาดงานและการเปลี่ยนงานสูง การเชื่อฟังหัวหน้าคนงานและการทำงานต่ำระดับ นอกจากนั้นก็อาจทำให้เกิดการนัดหยุดงานเป็นระยะ ๆ และเกิดขลาจล สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นปกติ สำหรับประเทศอุตสาหกรรมในช่วงต้น ดังที่เกิดขึ้นในประเทศอังกฤษ และสหรัฐอเมริกาในช่วงต้นของการเป็นประเทศอุตสาหกรรมและจะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตามปกติ สำหรับประเทศอุตสาหกรรมใหม่ ๆ โดยองค์การแรงงานที่ดำเนินการต่อต้านก็คือสหภาพแรงงาน

7.5 ปัญหาความไม่มั่นคงและการเคลื่อนย้ายของแรงงาน การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจเป็นตัวกำหนดเศรษฐกิจทางด้านอุตสาหกรรม ในด้านการผลิต กรรมวิธีและที่ตั้ง การเปลี่ยนแปลงนี้เปิดโอกาสให้มีโรงงานอุตสาหกรรมใหม่ ๆ ที่มีประสิทธิภาพเกิดขึ้น การทำงานที่มีประสิทธิภาพย่อมได้รับอัตราค่าจ้างสูง แต่ในทางตรงข้ามกิจการบางกิจการ ซึ่งดำเนินการไม่มีประสิทธิภาพ ผลผลิตและบริการกลายเป็นของล้าสมัยจะต้องเลิกกิจการไป ทำให้แรงงานในกิจการเหล่านั้นได้รับความไม่มั่นคงในการทำงาน ดังนั้นคนงานทั่วไปจึงพยายามที่จะหลีกเลี่ยงปัญหานี้ ถึงแม้ว่าเขาจะเป็นบุคคลที่โชคดี มีงานทำอยู่ก็ตาม แต่สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ก็ทำให้เขาเกิดความไม่สบายใจ และเป็นเหตุให้คนงานและสหภาพแรงงานต้องพยายามให้อาชีพมีความมั่นคง

7.6 การกระจายของตลาดแรงงาน ก่อนที่จะมีขบวนการแรงงาน แรงงานทุกประเภทอยู่ในสังคมเกษตรกรรม ซึ่งสมัยก่อนเรียกว่า ระบบศักดินา แรงงานเป็นทาสติดที่ดิน พวกเขาของที่ดินถือว่าแรงงานเป็นสมบัติของตน แรงงานจะตกอยู่ภายใต้อำนาจและคำสั่งของนายจ้างตามที่นายจ้างต้องการ ปัญหาจึงไม่มี แต่เมื่อมาถึงยุคระบบเศรษฐกิจอุตสาหกรรม นายจ้างไม่สามารถบังคับได้ คนงานมีศักดิ์ศรีและอิสระ โดยทั่วไปแล้วแรงงานสามารถหางานด้วยตัวเองได้ และโรงงานแต่ละแห่งสามารถรับคนงานเองได้ โดยนายจ้างจะใช้อัตราค่าจ้างเป็นตัวดึงดูดใจที่สำคัญ

สรุปบททวนบทที่ 1

แรงงาน หมายถึงการกระทำของมนุษย์ในการผลิตและการแจกจ่ายสินค้าและบริการที่ก่อให้เกิดผลทางเศรษฐกิจ โดยผู้ดำเนินการได้รับผลตอบแทนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ค่าจ้าง กำไร เป็นต้น แรงงานมีความสำคัญทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ในด้านเศรษฐกิจแรงงานเป็นทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค ในด้านสังคมคือการอยู่ร่วมกันทำให้เกิดสังคมใหม่ และในด้านการเมือง คือการรวมกลุ่มทางด้านแรงงานก่อให้เกิดพลังต่อรองทางด้านการเมือง แรงงานแตกต่างไปจากกำลังแรงงาน เพราะแรงงานหมายถึงใครก็ได้ที่ทำงานแล้วได้ผลตอบแทน แต่กำลังแรงงานพิจารณาถึงการทำงานในเชิงเศรษฐกิจ โดยคำนึงถึงการทำงานของผู้ที่มีอายุอยู่ในวัยทำงานและทำงานในตลาดแรงงาน อายุของผู้ที่อยู่ในวัยทำงานในแต่ละประเทศ กำหนดไว้แตกต่างกันไป สำหรับประเทศไทยที่กำหนดโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ หมายถึงบุคคลที่อายุ 13 ปีขึ้นไป ส่วนอัตราการเข้ามามีส่วนร่วมในกำลังแรงงานนั้นเป็นการพิจารณาหาความน่าจะเป็นของผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงาน เมื่อมีความเข้าใจในเรื่องแรงงานแล้ว ประเด็นต่อไปที่สำคัญก็คือเรื่องเศรษฐศาสตร์แรงงาน โดยจะพิจารณาถึงความหมายและสาระสำคัญของวิชาเศรษฐศาสตร์แรงงาน ซึ่งจะมีความเกี่ยวข้องกับบุคคล 3 ฝ่าย คือ ฝ่ายลูกจ้าง นายจ้าง และรัฐบาล หัวใจของวิชานี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับการว่าจ้างแรงงาน และประเด็นสุดท้ายของบทนี้ชี้ให้เห็นถึงลักษณะบางประการเกี่ยวกับเศรษฐกิจในระบบอุตสาหกรรมซึ่งมีผลต่อการทำงานของแรงงานที่เคยทำงานในด้านเกษตรกรรมจะต้องปรับตัวให้สอดคล้อง มิฉะนั้นจะเกิดปัญหาการขาดงานและการเปลี่ยนงานบ่อย ๆ

แบบฝึกหัดบทที่ 1

1. แรงงาน ก้ำกึ่งแรงงาน คืออะไร เหมือนกันหรือแตกต่างกันอย่างไร จงอธิบาย
2. จงให้คำนิยาม ก้ำกึ่งแรงงานในประเทศไทย มาพอสังเขป
3. การวัดอัตราการเข้ามามีส่วนร่วมในก้ำกึ่งแรงงานมีหลักการวัดอย่างไร และการวัดดังกล่าวมีประโยชน์อย่างไร
4. ในการศึกษาเรื่องแรงงาน ท่านคิดว่าแรงงานมีความสำคัญอย่างไร
5. วิชาเศรษฐศาสตร์ แรงงานเป็นการศึกษาในด้านใดบ้าง และทำไมถึงนิยมเรียนอย่างกว้างขวางในประเทศอุตสาหกรรม
6. ลักษณะของเศรษฐกิจในระบบอุตสาหกรรม มีความแตกต่างจากเศรษฐกิจในระบบเกษตรกรรมอย่างไร จงอธิบาย